

ACIJSKE ČETE INVADIRALE SI- RIJO PO MORJU

darec vsled izgube
Krete odtehtan z
zmago v Iraku

OV SESTANEK HIT- LERJA IN MUS- SOLINIJA

Ankara, Turčija, 2. jun. — Od-
krič nemške pehote so se izkr-
je zadnji četrtak v Latakiji,
pristaniščnem mestu francoske
obale, nedaleč od turške meje.
vojaštvom vred so ladje pri-
le-tudi oklopne avtomobile in
ke topove. Nemško brodogve
priplulo ob turškem obrežju
nočni temi. Turki krogi ra-
ajo, da iz Sirije pride nemški
se nahaja 75 milj južno ali
približno toliko daljavi kot je
ta od Grčije.

London, 2. jun. — Angleško po-
stavo na Bližnjem vzhodu se
zelo pripravlja na vdor v
oskosi Sirijo in Mali Azijo, da
preči okupacije te arabske
onije po Hitlerjevih silah.
nesljive informacije se glase,
francoski oblastniki v Siriji
to sodelujejo z Nemci.

London, 2. jun. — Agentura
fili poroča iz Rima, da sta
Hitler in Mussolini sestala da-
jutraj na prelazu Brenner.
njima sta bila tudi zunanja
istra Italije in Nemčije. Kon-
ca je trajala več ur.

London, 2. jun. — Dasi v an-
kih uradnik krogih ne taje
rjenosti zaradi povera na
ti, se na drugi strani tolažijo
ejstvom, da je bil odpor an-
kih čet časten in Nemci so
go plačali svojo zmago, kate-
to pot ni bila noben "blitz",
splošno se priznava, da je Hi-
tler tudi to zmago dosegel s svo-
prečno letalsko silo.

Velika razdejanja mest v Nemčiji

Fotografije iz zraka
kažejo uničenje

London, 2. jun. — Angleški le-
talci, ki so imeli samo to nalogo,
da so iz zraka fotografirali bom-
bardirana mesta v Nemčiji, so
prinesli jasne dokaze razdejanja
širokih plasti nemških prista-
nišnih in industrijskih krajev
po težkih bombah angleške le-
talske eskadre.

Najhujše je prizadeto največ-
je nemško pristanišče mesto
Hamburg. Slike kažejo, da je
doslej tamkaj razdejanih 36 naj-
večjih pomolskih in industrijs-
skih zgradb. Fotografije razode-
vajo enak položaj v Kielu, Bre-
menu in Wilhelmshavenu. An-
gleške bombe, ki so padle v ma-
ju, so uničile v Hamburgu 20-
000 štirjaških metrov tovarnih
družbe Steinwerder; druga plast
razdejanih industrij meri 75,000
štirjaških metrov. Sploh kaže
Hamburg zelo tragično sliko. V
razvalinah so ne samo tovarne,
petrolejske rafinerije, oljna skladi-
šča in mnogo drugih podjetij,
temveč tudi mestna plinarina.

Mannheim, veliko industrijsko
središče v Porenju, ki je bilo že
dostikrat bombardirano iz zraka,
tudi ne more skriti ogromne ško-
de. Po napadu dne 5. maja je
cela vrsta eksplozij razdejala ve-
liko kemijsko tovarno in natan-
čno je bilo videti ambulancne
avte, ki so ves dan odvažali ran-
jenice iz tovarne.

Na obeh bregovih kanala Ver-
bindung so bombe docela izbris-
salo s površja 16 velikih skladi-
šč in uničila plat meri štiri ak-
re in pol sveta.

Dva velika požara posledica sabotaže?

Na milijone dolarjev
škode na vzhodu

Jersey City, N. J., 2. jun. —
Velik požar na tukajšnjih pomol-
lih je včeraj uničil skladišča, v
katerih je bilo za okrog 25 mili-
onov dolarjev vrednosti živeža
in drugega blaga za Anglijo. Ga-
silce je vzele 14 ur, predno so
dobil oganj pod kontrolo in re-
šili druga skladišča v bližini.
Domneva se, da je bil ta požar
podtaknjen.

Norfolk, Va., 2. jun. — V tu-
kajšnjih ladjedelnicah je včeraj
izbruhnil požar, ki povzročil
\$75,000 škodo. Zgorelo je 1000
galon olja in mnogo trakov ter
razne druge opreme. Ves mest-
ni gasilski aparat se je trudil, da
je spravil ogenj pod kontrolo.
Policija sumi, da je požar nastal
od zločinske roke.

Francija ugladi pot Hitlerju v Španijo

Bern, Švica, 2. jun. — Tukaj
poročajo, da Petainova francos-
ka vlada v Vichyju sodeluje z
Nemčijo na pripravah za nacijs-
ko invazijo Španije. Francoska
vlada umakne vse svoje obmejne
straže ob dolžini kakih 15 milj
od pasu okupiranega ozemlja ob
atlantskem morju na temelju do-
govora, ki sta ga nedavno skleni-
la Darlan in Hitler v Parizu.
Prehod čez omenjeni neokupira-
ni kos francoske zemlje je veli-
ko lažji kot pa okupirano fran-
cosko obrežje.

Henderson reduciral ceno preji

Washington, D. C. — Leon Hen-
derson, vladni načelnik za kon-
troliranje cen, je zadnje dni re-
duciral ceno preji za 20%. To
je silno razjezilo senatorja E. D.
Smitha iz North Caroline, ki je
dejel, da je vsaka kontrola cen
nepostavna in je tudi zahteval
kongresno preiskavo Henderson-
ove službe. Par dni pozneje je
Henderson priznal, da nima no-
bene moči, da bi enforsiral svoje
odloke.

VODJA STROJNI- KOV ZAGOVARJA STAVKARJE

Stavke je kriva proti-
unijska Bethlehem
Steel Corp.

GONJA PROTI STAV- KARJEM KRIVICNA

Washington, D. C. — Radi eno-
stranske gonje proti stavki
strojnikov v ladjedelnicah Beth-
lehem Steel korporacije v San
Franciscu, Cal., ni bila javnost
še o nobeni drugi stavki v zad-
njih mesecih tako slabo pouče-
na o njenih vzrokih kot je ravo-
o tem boju. Časopisje, radio in
razni vladni organi z voditel-
ji Ameriške delavske federacije
vred so ustvarili vtis v deželi, da
je ta stavka najbolj krivična in
da stavkarji sploh namenoma
sabotirajo gradnjo ladij.

To stavko je pred senatnim
odsekom za preiskavo narodne
obrambe pokazal v povsej dru-
gačni luči predsednik medna-
rodne unije strojnikov (ADF)
H. W. Brown, ki je podal dej-
stva, o katerih časopisje, radio
in drugi organi pridno molče.
V tej stavki je 1200 članov stroj-
niške unije ADF in 500 strojni-
kov unije CIO.

"Bilo je že toliko udrihanja po
eni strani", je prišel H. W.
Brown pred senatnim odsekom,
"da je čas, da pogledamo tudi
na drugo stran. Odločno odkla-
njam razne izjave o nepatriotič-
nosti strojnikov. Hi nismo še
nikdar krili nobene kolektivne
pogodbe. Tudi v tej stavki v San
Franciscu je strojniki niso mogli
kršiti iz razloga, ker Bethlehem
Steel korporacija sploh ni pod-
pisala nobene pogodbe."

Poleg Bethlehem Steel niso še
štiri manjše ladjedelniške druž-
be v zalivu San Franciscu hote-
le podpisati splošne pogodbe, ki
je bila sklenjena med zastopni-
ki delodajalcev, delavcev in vla-
de. Poleg tega je Bethlehem
Steel še na svojo pest znižala za
polovico dvojno plačo za nad-
urno delo, nakar so strojniki za-
stavkali.

Brown je pred senatorji re-
kel, ako Bethlehem Steel podpi-
(Dalje na 3. strani.)

Čez 50 milijonov de- lavcev zdaj na delu

Največje število v
zgodovini Amerike

Washington, D. C., 2. jun. —
Odbor National Industrial Con-
ference poroča, da je bilo meseca
aprila t. l. v Združenih državah
uposlenih 50,150,000 delavcev v
vseh industrijah. To je največje
število v zgodovini Združenih dr-
žav.

V istem mesecu se je brezpo-
selnost znižala za 705,000 delav-
cev oziroma na 5,412,000 delav-
cev; tega števila brezposelnih ni
bilo več od aprila 1930. V ome-
njem številu brezposelnih je pa
vštetih 2,271,000 na javnih re-
lifnih delih, kar pomeni, da je
še okrog 3,140,000 onih delavcev,
ki faktično nič ne zaslužijo.

Premogovniki so edina indu-
strija, v kateri je bilo v aprilu
1941 manj delavcev zaposlenih
kakor v aprilu 1940; v vseh dru-
gih industrijah število novih de-
lavcev stalno in skokoma naraš-
ča.

Strojniki sklenili 400 pogodb

Washington, D. C. — Medna-
rodna unija strojnikov (ADF)
poroča, da so njene krajevne po-
stojanke v maju sklenile nad
400 kolektivnih pogodb, ki sko-
raj vse določajo zvišanje plače.
Nekatere pogodbe določajo do
30c zvišanje na uro. Med večji-
mi družbami, ki so podpisale
pogodbo, so: International Har-
vester Co. za štiri tovarne; Par-
ker Pen Co. v Janesvillu, Wis.;
Liggett and Myers Tobacco Co.
v Durhamu, N. C.; Anheuser-
Busch v St. Louisu; American
Shoe Machinery Co. v St. Loui-
su; American Brake Shoe &
Foundry v Minneapolisu in
American Can v New Orleansu.

119 Američanov z Zam- zama dospelo v Španijo

San Sebastian, Španija, 2. jun.
— Američani, 119 po številu, ve-
činoma misijonarji in med nji-
mi 25 voznikov ambulance, ki so
se nahajali na egiptovskem par-
niku Zamzam, katerega so Nemci
potopili, so včeraj prispeli
semkaj iz nacijskega ujetništva.
Nemci so jim vzeli vso prtljago
in izpustili so jih golih rok.

DVAKRAT TOLIKO CIVILISTOV KOT VOJAKOV UBITIH

Anglija doslej izgubila
35,756 civilistov in
18,627 vojakov

VSE IZGUBE V UNI- FORMI ZNAŠAJO 101,056 MOŽ

London, 2. jun. — Sedanja voj-
na je veliko bolj pogubonosa
za civiliste kot pa za vojake, po-
morske in vojaške letalce. To
dokazuje statistika vseh izgub v
21 mesecih vojne, ki je bila več-
raj objavljena.

Statistika kaže, da so nemške
bombe iz zraka ubile skoro dva-
krat toliko angleških civilistov
doma kot je pa bilo ubitih mož v
uniformi na suhem, morju in v
zraku. Anglija je doslej izgubi-
la manj ko 5000 mož v uniformi
na mesec, to je ubitih, ranjenih
in izgubljenih. Ubitih je bilo do-
slej v vseh bojih samo 18,627.

(V gornjih številkah so delo-
ma vštete na Grškem, niso pa
vštete izgube na Kreti in pri
zadnjih bojih na morju, pri ka-
terih je šla oklopna Hood na
dno z mnogimi drugimi bojnimi
ladjami vred.)

Skupne vojaške izgube — ubi-
ti, ranjeni in izgubljeni (ujeti)
— Anglije znašajo v vseh 21 me-
secih vojne 101,056; od teh je bi-
lo 18,627 ubitih, 25,501 ranjenih,
9945 je pogreanih, 6608 je umr-
lo za boleznimi in 41,375 je bilo
ujetih.

Od teh izgub odpade 74,164 na
armado, 15,898 na mornarico in
10,996 na letalsko silo. Te izgu-
be znašajo komaj troho izgub v
zadnji vojni. Takrat so izgube
znašale 3,190,235.

Na drugi strani znašajo do dan-
es izgube civilistov, ki so jih u-
bile nemške bombe doma — 35-
756, dočim je bilo v istem času
47,856 civilistov ranjenih.

Turki poslali ministra v Ameriko?

New York, 2. jun. — Radio iz
Budimpešte poroča, da je iz An-
kare odpotoval turški vojni mi-
nister Safet Arkan v Združene
države kupovat bojni material
za Turčijo.

Domače vesti

Chicago. — Čez praznike so
obiskali gl. urad SNPJ in ured-
ništvo Prosvete: Joe F. Suštar-
šič iz Barbertona, O., John Ro-
pret z ženo iz Clevelanda ter
Martin in Rudolf Korpas, John
Kučič, Anton Kučič, Jos. Kučič
st. in Jos. Kučič ml. iz Braddo-
cka, Pa.

Clevelandске vesti

Cleveland. — Dne 1. junija je
bila v clevelandskem predmest-
ju Euclidu izredna slovenska
slavnost. Ob veliki udeležbi ob-
činstva je bila odkrita spomni-
ska plošča, katere je vzidana v
Slovenskem društvenem domu v
počast znanemu našem pesniku
Ivanu Zormanu. — Dne 31. ma-
ja je po dolgi bolezni umrla Ma-
ry Klemenčič, roj. Meze, stara 72
let in doma iz Grčarstva pri Pla-
nini na Notranjskem. Bivala je
28 let pri svojem sinu in poleg
njega zapušča še enega sina in
dve hčeri. — Dne 30. maja zju-
traj so našli Stanleyja Kromar-
ja mrtvega v postelji. Star je
bil 33 let in rojen v Clevelandu,
kjer zapušča ženo, dvoje otrok,
dva brata in dve sestri.

Stabilizacija zapo- slitve na železnih

Uprave železnice
odobrile načrt

Washington, D. C. — Dalekose-
žen načrt, ki so ga sestavile že-
lezniške bratovščine in kateri se
nanaša na stabilizacijo zaposli-
tve železničarjev, je bil odobren
po večini železniških uprav. Ta-
ko so bili pravkar informirani
vse železniške uprave.

Glavna značilnost načrta je, da
železnice upošle največje možno
število izurjenih delavcev v svo-
jih obratih poln čas, odpuste pa
one, ki jih ne potrebujejo, da ti
dobe delo v obrambnih industrij-
ah. Starostne pravice teh mora-
jo biti zadržane, kadar se vr-
nejo na svoja prejšnja dela.

Prva železnica, ki uveljavi na-
črt, je Delaware, Lackawanna &
Western. William White, pred-
sednik te železnice, je dejal, da
bodo delavnice obratovalne poln
čas. Tej bodo sledile druge že-
leznice.

Program glede stabilizacije
zaposlitve je bil sestavljen na
konferenci voditeljev železnice
in uradnikov Zveze železniških
bratovščin, ki se je vršila v
Washingtonu. Takrat je bil do-
sejen sporazum o izvajanju pro-
grama. Julius G. Luhrs, taj-
nik zveze, je dejal, da je bila na
konferenci razprava o pomani-
kanju izurjenih delavcev v ob-
rambnih industrijah. Z osvojitvi-
jo načrta naj bi bratovščine in
uprave železnice prispevale svoj
delež narodni obrambi, obenem
pa stabilizirale zaposlitev na že-
leznih.

Hessov prijatelj izvršil samomor?

Nemški admiral se
je baje ustrelil

London, 2. jun. — Norveški vi-
ri poročajo, da je nemški admi-
ral Bohn, ki je poveljeval nemš-
kemu brodogvu v norveških vo-
dah, pred kratkim izvršil samo-
mor v Oslu. Bohn se je ustrelil
takoj potem, ko ga je na li-
hem obiskal Heinrich Himmler,
vrhovni šef nacijskega Gestapa
(tajna policija). Admiral Bohn
je bil intimen prijatelj Rudolfa
Hessa, kateri se nahaja že tri
tedne na Angleškem, kamor je
dospel sam samec v letalu 10.
maja in čigar polet v Anglijo še
danes ni pojasnjen.

Dalje poročajo, da je bil pred
dnevi v Monakovu na Ba-
varskem aretiran dr. Haushofer,
glavni šef Hitlerjevega znanst-
venega štaba.

FOR DOV ODVET- NIK UDARIL PO DE- LAVSKEM ZAKONU

Pravi, da vodi v "sovj-
tiziranje" ameriških
industrij

ODGOVOR VODJEV AVTNE UNIJE

Detroit. — Čeprav se je 97.5%
Fordovih delavcev v tovarnah
River Rouge in Lincoln pri ne-
davnih volitvah pod vodstvom
zveznega delavskega odbora iz-
reklo, bodisi za unijo CIO (70%)
ali za unijo ADF, Fordova druž-
ba kljub temu ne miali preneha-
ti z bojem proti uniji.

To je razvidno iz izjav, ki so
jih podali po volitvah razni
Fordovi glumci, predvsem pa
njegov glavni odvetnik I. A. Ca-
pizzi. On je tako rekoč pozval
vse ameriške kapitaliste na voj-
no proti Wagnerjevemu delav-
skemu zakonu, o katerem pravi,
da je "najbolj zločesta postava
... ki bo prisilila ameriške in-
dustrije, ako ostane v veljavi,
da bodo morale zapreti vrata,
ali bodo pa — sovjetizirane."
Smeil je tudi tovarniške voli-
tve, v katerih je avtna unija
CIO izvojeval veliko zmago.

"Ta postava je v vseh svojih
detaljih neameriška," je grmel
Capizzi. "Je tudi tiranska v svo-
jem konceptu, teoriji in praksi,
toda že Benjamin Franklin je
rekel, da je upor proti tiraniji za-
hveva Boga." Tako sovrašnikom
delavstva tudi Bog prav pride!

Seveda voditelji avtne unije
niso molčali na ta Capizzijev iz-
bruh. R. J. Thomas, predsednik
UAW, je rekel: "Mi upamo, da
Henry in Edsel Ford ne bosta
nasleda temu protizakonskemu
obnašanju. Kar mr. Capizzi ime-
nuje 'takozvane volitve', se je
vrnilo po vseh načelih tajnosti
in nepristranosti. To je pod pri-
sego priznal tudi Fordov zastop-
nik."

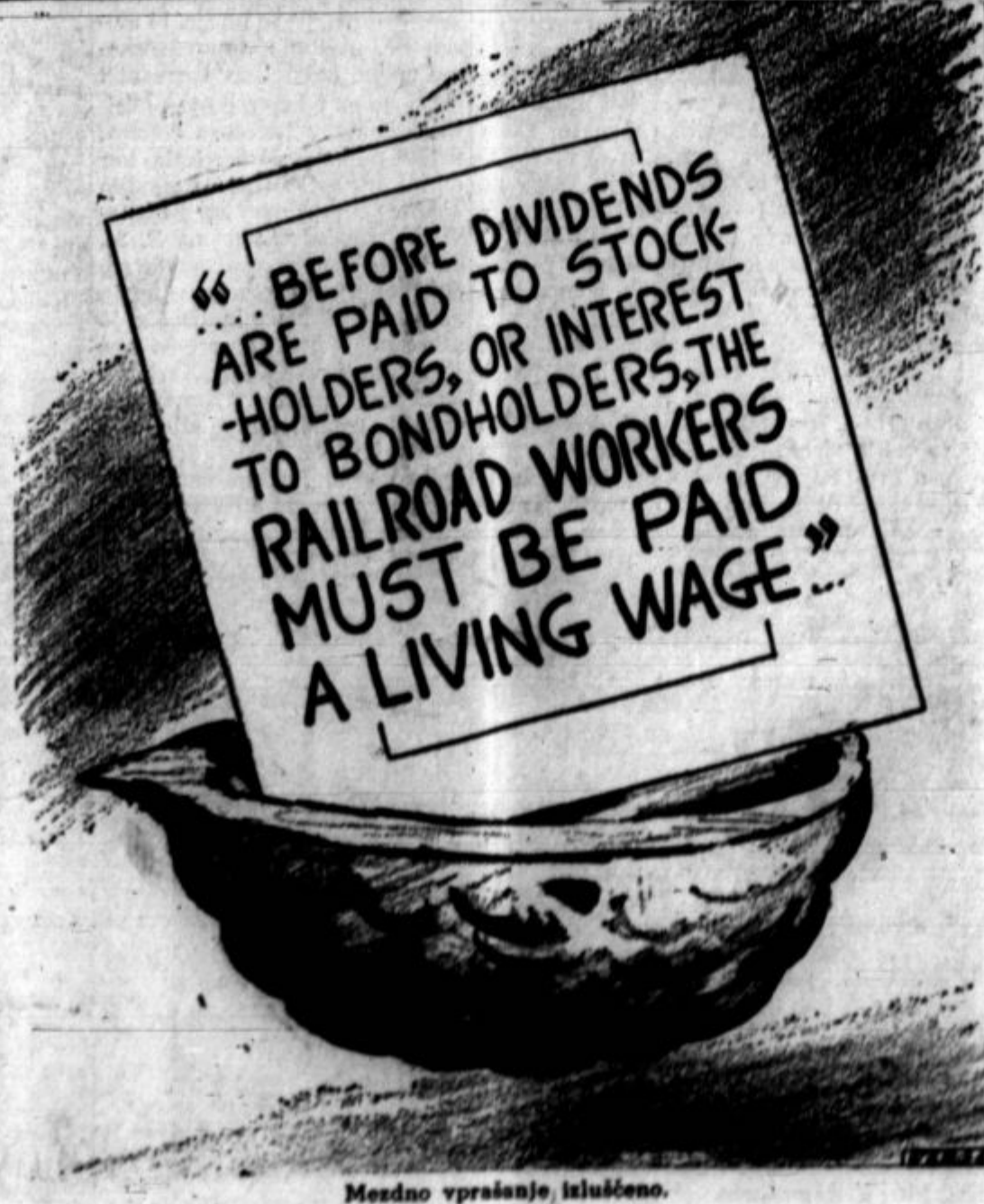
Glede "sovjetiziranja" ameri-
ških industrij unijska izjava
pravi, da do sedaj ni bila sovj-
tizirana še nobena tovarna, da-
si stotine delodajalcev priznava
kolektivno pogajanje. "Tudi
Fordova kompanija ne bo več iz-
jema."

Pravi namen Capizzijevega iz-
bruha je vsekakor to, da bi s
svojo bombastiko odvrnil pozor-
nost od preiskave, katero je pri-
čel delavski odbor proti sistemu
Fordovega terorizma, s katerim
je dolga leta odvažal delavce
od organiziranja, končno pa je
izzval spontano revolto, ki ga je
prisilila na kolena.

Ta preiskava je že pokazala,
kako je Fordova družba organi-
zirala armado teroristov in po-
bojnikov, ki so v tovarnah Ri-
ver Rouge in Lincoln pretepali
delavce, ki so bili osumljeni, da
simpatizirajo z unijo. Ti terori-
sti so bili oboroženi s količki, ki
so bili izdelani v Fordovih mi-
zarskih delavnicah, kakor tudi s
samopojniki, ki so bili napol-
njeni s plinom za soljenje. Te
pobojnike je družba pošiljala od
tovarne do tovarne, da zatrejo
unije s terorizmom.

Se 10 veteranov iz civilne vojne v paradi

Chicago. — V vojaški paradi
v Chicago na spominski praznik
je bilo še deset veteranov, ki so
se bojevali pred 75 leti v civilni
vojni pod Lincolnom. Seveda so
se vozili v avtomobilih na čelu
pohoda. Najmlajši med njimi
je star 94 let in večinoma so že
stoletniki. Vseh živih vetera-
nov iz civilne vojne v Chicago
je še 13, toda trije ne morejo več
iz hiše. Pred enim letom jih je
bilo še 23, ampak deseterico je
smrt pobrala med letom. Priča-
kujejo, da jih ne bo dosti ostalo
za prihodnjo parado.

Mesdno vprašanje, izluščeno.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
CLASICO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE
ON SA OF and published by Slovene National Benefit Society

Marofina na Zdravne drave (Ivan Ching) in Kanada
\$2.00 na leto, \$2.00 za pol leta, \$1.00 za štiri leta; za Chicago
in Cileo \$1.50 na leto, \$1.50 za pol leta; za inozemstvo
\$2.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cileo \$1.50 per year,
foreign countries \$2.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nana-
robnih članov ne se vračajo. Rokopisi literarne vsebine
(črtice, povesti, drame, pesmi, itd.) se vračajo pošiljatelju
le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of contribu-
tions, and unsolicited articles, will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s **PROSVETA**
2457-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Detun v oklepaju na primer (June 30, 1933), poleg vsakega
imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom postala na-
polnina. Posvetila jo praviloma, da se vam list ne ustavi.

Glasovi iz naselbin

Vesti iz Bridgeports.
Bridgeport, O. — Družina To-
nyja Straussa, predsednika dru-
štva Cardinal 640 SNPJ, je do-
bila krepkega sinčka prvorojen-
ka, kar pomeni nov član za jed-
noto, kot se je Tony takoj izra-
zil.

Dne 20. maja je v pregov-
niku na Blainu nevarno pobilo
br. Johna Grilla. Pri delu se je
zlomil električni sveder in mu je
kos intega odletel v lice, da mu
je počila kost. Udarec je bil bli-
zu očesa pod sencem, torej v zelo
nevarnem kraju. Če bi bilo je-
klo priletelo na sence, bi bil na
mestu ubit, če bi ga bilo udari-
lo po glavi, bi mu lahko pa oko
zbiho. Zdravje se mu izboljšuje
počasi. Br. Grill ima smolo, kaj-
ti bil je že večkrat poškodovan
pri delu.

Dva dni pozneje pa je pobilo
njegovega partnerja Johna Sod-
nikarja, ki mu je zmečkalo prst
na roki. Ona dva delata že več
let skupaj in sta oba dobra de-
lavca ter člana društva 13 SNPJ.
Rov na Blainu je bil vedno na
slabem glasu radi nevarnosti,
ampak sedaj, ko je opremljen z
novo mašinerijo, ko je produkcija
mehanizirana in priganjstvo
veliko, je pa še toliko več ne-
sreč.

Na bolniški listi je tudi žena
predsednika društva 13 Marijana
Krofflich, ki ima nogo v zelo sla-
bem stanju. Vendar se pa tudi
nji obrača na bolje.

Na sestanku zastopnikov dru-
štev SNPJ oziroma federacije, ki
se je vršil 25. maja po konferen-
ci Prosvetne matice na Skoffovi
farmi pri Bartonu, je bilo skle-
njeno, da dobimo bus, s katerim
se 4. julija popeljemo v Girard
na drugi ohijski dan SNPJ, ki
se vrši v Avon parku. Izvoljen
je bil odbor treh članov, da dobi
dovolj potnikov. V tem odboru
so John Vitez, Mary Krofflich in
Francois Parks. Priglasilo se la-
hko tudi podpisane. Voznja v
oba kraja bo samo \$2, kar je zelo
poceni.

Vzeli bomo zopet bus Red Star
Co. in ako bo le mogoče tudi iste-
ga voznika kot smo ga imeli la-
ni, ko smo se peljali v Cleveland.
Priglasiti se mora vsakdo do 15.
junija in vožnjo v naprej plača-
ti, da ne bo toliko sitnosti ko la-
ni, ko je bilo najprej preveč pot-
nikov, nazadnje so se pa nekatere
skesali. Do vožnje na busu
ima članstvo SNPJ prvo priliko,
toda če se teh dovolj ne prikla-
si, bo na lahko šel z busom kdor
bo hotel. Ampak kdor je bil
lani na dnevu SNPJ v Clevelandu,
je bil vsakdo zadovoljen, ker
bila je vesela družba, petje in
godba na busu, kar bo tudi le-
tos.

Konferenca Prosvetne matice
dne 25. maja je bila zelo uspeš-
na, ena najboljših, kar jih po-
mnim. Zbrali smo tudi nekaj
prispevkov za Proletarca, sploh
se ni nihče odrekal, dasi je bil
še prvi plačilni dan po premo-
garaki stavki. Tudi zabava po
konferenci je šla v prid Proletar-
cu. Kar srce mi je poskakovalo,
tako sem bil vesel pomoči od so-
bratov, ki so bili večinoma že
dolgo brez dela.

Na konferenci je bilo zastopa-
nih sedem društev in klub Nap-
rej JSZ. Razprava se je vršila
o današnjem položaju in o Pro-
letarcu. Večinoma so se zaveza-

Nekoč in danes

II
Marks je bil torej na vsej črti realist, kadar
koli je imel opraviti z dejanskimi razmerami v
danem momentu. Njegov idealizem ga ni prav
nič oviral.

Ali je bil Debs pacifist? Niti malo ne, saj
je stalno sodeloval oziroma vodil delavsko vo-
jno (stavke), ki je bolj ali manj tudi nasilna.
Debs je seveda strogo obojal imperialistične
vojne, kakor to dela vsak iskren socialist, nihče
pa ne more z gotovostjo reči, kaj bi Debs storil
danes, če bi še živel in gledal današnjo svetov-
no krizo, kakršne ni videl v svojem življenju.
V Ameriki je danes na tisoče starih socialistov,
ki so pred 20 leti korakali z Debsom, danes pa
podpirajo oboroženo obrambo Amerike in An-
glije.

Vsakomur, ki je zdrave pameti, se stoji bar-
barstvo vojne — prav tako se mu stoji tudi
individualni roparski umori in nihče ne skli-
čuje protestnih shodov, kadar policija strelja
na bežeče bandite. Tudi največji idealist-paci-
fist bo klical oboroženo policijo, če ga napade
ropar in mu nastavi revolver na prsi. Dokler
so torej zločinci na svetu, bo na svetu tudi poli-
cija — in dokler so na svetu zločinski vladarji
(diktatorji), bo na svetu tudi vojna, če hočemo
ali nečemo, kajti ljudje, ki kaj drže na svojo
pravo, ideale in svobodo, se bodo branili.

Vsak iskren socialist, ki je obenem realist,
dobro ve, da vojna še ni zadnje in največje
barbarstvo. Vsi oni, ki se navdušujejo za krva-
vo socialno revolucijo, to dobro vedo in izpri-
čujejo, da jim ni toliko za barbarsko stran re-
volucije (vojne), za prelivanje krvi in podira-
nje bivališč, kolikor jim je za dosego svojega
cilja. Kadar torej komunisti govorijo o barbar-
stvu vojne, so največji hinavci, kajti oni so
vsak čas pripravljeni na največje barbarstvo
svoje vojne!

Materialno in idejno zasuenje je večje
barbarstvo in večja muka od vsake vojne! Se-
veda je razlika, kako kdo vzame podjarmenje
in zasuenje. Kdor nima idej in ne pojma o
človeškem dostojanstvu, kdor ne mara za de-
mokratično in osebno ter civilno svobodo, ta la-
hko hlapčuje vsakomur, kdor ga nasiti. Ampak
vsi ljudje niso takšni in — najmanj je ali bi
morali biti takih ljudi med socialisti.

Prepričani socialisti niso nikdar bili za mir
za vsako ceno. Kajti potem bi bili tudi za mir
v ječi. Komur je za vsak mir, lahko najde
najlepši mir v ječi — če mu je samo za mir.
Socialisti hočejo mir, ki bo vreden dostojnega
človeškega življenja, ki bo mir v okviru osebne
in socialne svobode — in za takšen mir so do-
bri socialisti pripravljeni bojovati se tudi z
orožjem, če je treba.

Toliko glede socialistov in njihovega stališča
glede vojne. Socialisti strogo obojajo vsako
napadalno vojno — so pa v skrajnem momentu
za obrambno vojno, za zlomev napadalca,
kadar upravičeno slutijo, da jim napadalec
zmagi odvzame svobodo, brez katerih se
ne morejo udeleževati na noben način — če
namreč vidijo, da s porazom lahko pridejo z
dežja pod kap za dolgo dobo.

Ta nevarnost nam preti danes od zmage na-
cizma in fašizma v Evropi. In zato je razlika
med današnjo vojno v Evropi in ono pred 25
leti tako velika kot dan pa noč.

Razlika v orožju in metodah vojskovanja je
postranska; vojna je vojna, pa naj se vrši z gor-
jačani ali z najmodernejšimi mehaniziranimi
enotami. Razlika, ki je glavna, je v našem
drugem.

Ob času prve svetovne vojne so bile vse vele-
sile, razen Združenih držav, pripravljene na
vojno, katero so pričakovale. Šlo je za eko-
nomske ekspanzije in kdo bo dominiral morja.
Združene države so bile takrat edine, ki se ni-
so hotele ekonomsko okoristiti na račun drugih
držav. Faktično ni zmagal nihče. Edin poziti-
vni rezultat je bil padec četverih največjih
monarhij in zgraditev celega kupčka manjših
nacionalnih držav, ki pa so bile prej ovira kot
pospeševanje razvoja povelje Evrope.

Ruska revolucija je dala vojni proti koncu
tudi socialno fazo, ampak ta faza, ki je nekaj ča-
sa grozila vsemu svetu z revolucijami, je kaj
kmalu izžvala protisilo — fašizma in nacizma.
To protisilo označujejo nekateri za "kapitali-
zem v zadnji stopnji svoje desperatnosti," a se
motijo. Zmotilo jih je dejstvo, da so kapitalisti
(Dolje v sednji koloni.)

Mnošica, obrana v kitajski četrti v San Franciscu, Cal., ob ot-
ritvi kampanje za pomoč kitajskim civilistom.

sem bil sam na zadnji konven-
ciji in tudi na prihodnji ne bom
sam, vendar pa vse take krivde
rad prevzamem na svoja pleča.
Zato pa sem tudi prišel 27. ma-
ja leta 1903 v Ameriko!

Sedaj bom pa nekaj poročal o
ženskem spolu, namreč kako se
je neka Evina hčerka učila vo-
ziti avtomobil. Ko boste to čita-
le, se boste še druge podale v
avtno šolo in prijele za volan.

Poročilo pravi tako: Vozila je
"karo", ponesrečen je mož, po-
drla se je ograja, šupa in drevo,
hiša pa je ustavila avto. V bol-
nišnici sedaj leži Frank Saun-
ders, ki je učil 30-letno mrs. Vi-
vian Green v vožnji avtomobila.

Bilo je ob desetih zvečer, ko
se je usedla za volan, da od
Franka Saundersa dobi pouk,
kako se lahko z avtom brez kaz-
ni ubije človeka; ki hodi po ce-
sti. Vse, kar rečeš, je: Stopil je
pred mojo mašino, katere nisem
mogel ustaviti — Učila sta se
takole:

Frank je stal na stopnici in da-
jal Viviani navodila, kako naj
vozi. Vse je šlo dobro, dokler
ni mrs. Green opazila, da vozi
po drugi strani nasproti njej av-
to. To jo je toliko spravilo iz
ravnotežja, da je kar "primr-
nila" ob volanu, nakar so se pri-
čele dogajati stvari. Ona je še
bolj pritisnila na "gas", kar je
pognalo avto, da je zdrvel pre-
ko pločnika, preko ograje, preko
praznega stavbišča, podrl šupo
za premog, podrl dreva, nakar
sta prišla skupaj hiša in "kara".
Hiša je rekla: Mene ne boš in
"kara" se je ustavila. Ko je av-
to "zbežljal", je "učitelj" Frank
padel s stopnice in se precej po-
škodoval. Vivian se je dobro pre-
tresa, toda poškodb ni dobila, le
s policijo in državnim tožiteljem
bo imela opravka. Ampak jaz
sem "šur", da bo oproščena, ker
je ženska, policija, kakor tudi
prosekutorji, pa so mogoče, ki mo-
rajo biti uljudni napram ženske-
mu spolu, kakor mi "karmani".

Danes pa čitamo, da je polici-
ja streljala v bežečega šoferja,
potem pa ga je še aretirala, ker
ni bil mrtev. To se je zgodilo
Johnu Schmelterju, ker ni usta-
vil pri napisu "Stop" na E. 34.
st. in Pittsburgh ave., nakar sta
dva policaja udarila za njim in
ga prisilila k pločniku. Dočim je
šel eden, da pokliče policijski voz,
je njegov tovariš Roy Karlovac
pazil na Johna in ga izpraševal,
zakaj ni ustavil. John pa je malo
pomislil, skočil iz avta in "good-
by" policiji! Policija pa ima re-
volverje zato, da strelja in stre-

TEDENSKI ZARKOMEN Anton Garden Tragedija Evrope in njeni nauki-IV.

Kdo bi mogoče po teh člankih smatral, da
je vseeno, kdo zmaga v Evropi in da napre-
jem vojni vsled svojega "pacifizma". Stava
v resnici precej drugačna. Če bi bil prepra-
kot so nekateri, da mora ta vojna res pome-
in izkoreniniti fašizem in prinesiti socialistično
reorganizacijo Evrope in svetovnega gospo-
stva z zmago "demokracije", to je Anglije
njenih zaveznice — zdaj samo še Amerike —
bil tudi jaz navdušen intervencionist in "war-
monger". Ker se pa ne udajam "wishful thi-
ng", pobožnim željam, sem torej na stru-
cistov in drugih nasprotnikov vojne.

Pobožne želje, ki narekujejo domnevo, da
bodočnost svobode, demokracije in sploh na-
alizma-popolnoma odvisna od zmage Anglije
Amerike, so lahko iskrene in opojne, vendar
v obstoječi situaciji in tudi realni perspekti-
vni nič drugega kot — pobožne želje. Pa-
je ves kapitalistični svet prišel v štadij raz-
v katerem bosta v bodoče demokracija in
boda tesno povezani s socializmom: kjer je
njega ne bo, ne bo niti demokracije ali svobe-
za socializem je pa seveda potrebna temelj-
na reorganizacija človeške družbe in gospo-
stva.

Tukaj nastane vprašanje, ali je šla Angli-
vojno, ali ako se je od tedaj toliko spreme-
da se bori za socialistično reorganizacijo Eu-
pe in svetovnega gospodarstva? Še več: ali
Amerika, najmočnejša kapitalistična država
svetu, podpira in sploh namerava iti v vojno
socialistično preuredbo človeške družbe, ka-
edina daje pogoj razmahu svobode in de-
mokratije?

Edino če dobimo afirmativen odgovor na
vprašanje, smemo pričakovati, da je naša
mnenja pravilna in da se ne varamo, ko ka-
mo vse upanje, kar se bodočnosti demokra-
in socializma tiče, na zmago Anglije in Ame-
ke v tem konfliktu z nacistično Nemčijo.

Toda obračajte vprašanje kolikor hočete
si ogledujte položaj iz katerekoli strani, ne
ste dobili afirmativnega odgovora. Nihče
vas bolj odločno ne zavrne kot vladajoči bo-
Anglije in Amerike, če bi jih vprašali, ali
njih strani vrši ta vojna za temeljito, to je
cialistično reorganiziranje človeške družbe,
no v kateri bo v bodoče mogoče demokracija
svoboda.

Zakaj v bodoče? Zato, ker je stari kap-
zem, v katerem se je razvila politična de-
kracija, dočel in skoraj bi lahko rekel, da
mrtev kot ptič "dodo". Pri življenju se dr-
obenem prehaja v neko novo kapitalistično
mo, ki bo po vseh znakih forma držav-
kapitalizma ali kolektivizma, le v vojno-
vojno ekonomijo, ki zopet drugam ne vodi
v novo vojno. Vojna pa je največja sovra-
ca demokracije in osebne svobode, pa
moderna totalitarna vojna, ki v interesu
ve zahteva prisilno ali prostovoljno — "vo-
kratično" — podvrženje državnemu cilju
vojni.

In kdor misli, da je v državnem kapitali-
ali "kolektivizmu", ki bo, kot vse izgle-
vrhu baziral še na ogromni in dragi ma-
stični mašini, prostor za demokracijo, tak-
vek je največji optimist, največji "wish-
thinker". In baš to je, kar toliko opazna-
nes celo med ljudmi, ki so nekdanji izpoved-
socializem. Drugače bi tudi ne mogli povi-
vsega "bunka", ki se danes servira v im-
demokracije.

Tako je bila vsaka država ali država,
glede kako gnala in režimske fašistične, pa
šena kot "demokratična", ki je bila na
Anglije. Tako je bila Poljska — "demo-
Anglije, prav tako Rumunska, dokler je ni
bil" Hitler, prav tako Jugoslavija, Grčija,
čija, Kitajska. Še celo o Stalinovi Rusiji
pred par meseci, ko so njegov režim začeli
biti v Londonu in Washingtonu, začeli go-
kot o "veliki demokraciji" (!); prav tako
španskega generala Franco, največje
loka po španski inkviziciji, takoj proglasi-
"demokratično" — mogoče še za "velikega",
bi se postavil na stran Anglije in Amerike,
veda na stran — "demokracije".

Ni čudno, če tudi ta beseda tako hitro
lja na pomenu vsled splošnega izrabljanja
(Dolje na 3. strani)

Draginja, zvišanje plač in delavstvo na Švedskem

Na Švedskem je delavstvo v
vladi, kajti socialna demokrati-
na stranka ima večino v parla-
mentu in zato tudi večino mini-
strov. V tej državi so vladale
in življenjske razmere. Svoj
položaj si je delavstvo uredilo s
pomočjo razrednih strokovnih
organizacij in zakonov, ki jih je
sklenil parlament v povojnih le-
tih. Sedaj pa je nastopila kriza.
Tudi Švedska občuti angleško
blokada, kot je dejal predsednik
razrednih strokovnih organizacij.
Ker je dežela navezana na uvoz,
se življenjske potrebe silno
draže. Lani je delavstvo dobilo
zvišanje svojih mezd in plač za
75 odstotkov v sorazmerju z dra-
ginjo. Za letošnje leto pa je pri-
stalo na to, da se bodo plače po-
višale samo za 50 odstotkov v
razmerju z novim povišanjem
cen. To se pravi, švedsko delav-
stvo je pristalo na to, da se zniža
življenjski standard, ki je bil
eden najvišjih v Evropi. Posle-
dica bo predvsem omejitve uvo-
za iz inozemstva in znižanje po-
trošnje uvoženega blaga. Ker
ima delavstvo nadzorstvo v dr-
žavi, bo tudi onemogočilo, da bi
tistih 50 odstotkov poviška, ka-
terim se delavstvo prostovoljno
odreče, ne izrabili kapitalistični
elementi.

**SLOVENSKA NARODNA
PODPORNA JEDNOTA**
Izdaja svoje publikacije in še posebno
list Prosveta za korist, ter posebno
agitacijo svojih društev in članstva in
za propagando svojih idej. Nihče
pa ne za propagando drugih podpornih
organizacij. Vsaka organizacija ima
občajno svoje glasilo. Torej agitator-
niški dopisi in naznanila drugih pod-
pornih organizacij in njih društev naj
se ne pošiljajo listu Prosveta.

Gradnje hiš pri mestu New Britain, Conn., za delavske družine. Gradnja financira federalna sta-
novanjska uprava.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 3. junija 1921)

Domače vesti. George Laič, hrvaški voja-
So. Chicagu, je izvršil samomor.

Delavske vesti. Oglasila se je nova pri-
trdi, da je unijski vodja Tom Mooney
žen.

Inozemstvo. Anglija je poslala svoje
Gornjo Šlezijo.

Sovjetska Rusija. V Perziji so proklamirali
sovjetsko republiko.

(Dolje iz prve kolone.)

po vojni v silnem strahu pred komunisti
podpirali vsako gibanje, ki jim je obetalo
ščito pred komunističnim prevratom. A
kapitalisti so se grdo zmotili — skočili so
ja pod kap. — (Se zaključuje v četrti.)

Novice z starega kraja

Slovenije

SLOVENSKA DOLINA
V STISKI

Savinjske doline pišejo:

Savinjčane so po ostali Sloveniji gledali vedno, posebno pa zlata povojna leta, z malavistjo — čes: Glej jih košate, katerim ničesar ne da. Seveda, njihov hmelj... rani smo, da bi danes od nas drugačne vtise, žal, porazne. Nekam pusta je Savinjska dolina nam... svojim gospodarskem... stoji in pade s hmeljem... bi hujšega — naši podi so... hmelja, pobasane v... ali pa tudi ne, ker niti vrec... dobiti. Saj je prodanega... nekaj več kot četrtina lan... pridelka in to seveda je... vrstnega blaga. Vsi oni po... hmeljari, ki nimajo svo... tropinice ali pa še sedaj ne... po peronosporo in škrop... so drežali najslabše; pro... niti kilograma "šekaste... laka.

Je kriv tej stiski Savinj... V prvi vrsti pač blokada... tloblokada. Težko je že bilo... alja še ni bila v bojnem... teže je bilo, ko je vojna... Sredozemlje, z naraščajo... rostjo vojne in njenim raz... jem na Balkanu pa je pri... teže in za nas hmeljarje... izgleda, da smo zamu... goden čas, ko je še bila... pot čez Solun. Verujte, Savinjčani najbolj zve... sledovali potek vojnih do... Pa ne, ker bi bili kakšni... kavarniški strategji, iz... čiste življenjske nuje —... voja dogodkov je bil odvi... obstoj. Vsak najzakot... Savinjčan vam danes ve... to "navicert" (dovolilo... nih oblasti za prosto plovn... začudite se, ko čujete... hmeljarja izgovoriti celo... jsko — "nevisert" — in... jati to ustanovo moderne

ni vsemu krija ta prekli... navicert. Odločujoče v... ki trgovini je vprašanje... ka, katerega kupec izplača... do spetju blaga radi veli... gumnosti plojbe. Po trgov... eljarsko se reče: "plač... v New Yorku." Zato je... na neka ustanova, ki bo... la na svoj račun in jam... kup hmelja. Seveda Sa... take denarne ustanove... in bi bila poklicana dr... katera njenih privilegi... družb, da oskrbi potreben... za preparaturo hmelja... delno izplačilo cene hme... dokler ne bi dospeli... ki dolarji. Država iz ne... živih razlogov ni hotela... ti na sebe tega malega ri... bi vendar dobila zdrave... ke devize in povrnjene... v obliki davkov, anuitet... njenega gospodarstva.

ka penetracija na Balkan... končala!" pravimo mi Sa... ni in mislimo seveda pri... na ona dva Rusa v Zalecu... nika sovjetskega trgovin... zastopstva iz Belgrada, ki... opravljenem poslu odpo... iz naše hmeljske metro... al nam je za njima, res... Rusi so namreč pre-

vzeli kaj ugoden in donosen posel edino možnega posrednika med nami in Američani. Kupili so prvih 3000 metrskih stotov tudi nekoliko slabšega hmelja. Bilo je s tem pomagano vsaj onim, ki doslej niso še prav nič prodali. Kakor čujemo v Zalecu, je bila trgovska transakcija združena s precejšnjim rizikom za naše hmeljske trgovce. Toda pošiljka je baje sedaj že srečno v Odesi in hmeljarji bodo dobili skoro izplačano tudi preostalo polovico izkupička za prodani hmelj. Ali bodo Rusi še kaj kupili, pa naj po kakršni koli ceni? Tako se s skrbjo vprašujemo danes hmeljarji. Nihče ne ve kaj določnega in mi stojimo pred poraznim dejstvom, da tik pred začetkom dela za novo letino nismo prodali še niti tretjine starih zalog. Pri hmelju ni mogoče špekulativno kakor danes pri pšenici ali moki. Hmelj je kvarljiva roba, posebno še, če ni strokovno prepran. Zato je tudi bila hvalevredna akcija, da se vsaj za vsakič izplačanje hmelja nabavijo potrebna denarna sredstva. Na žalost iz neznanih nam razlogov akcija ni uspela. Prav v teh suhih letih bi nam bilo potrebno združenje vseh hmeljarjev, ki bi razpolagalo z dovoljnim kapitalom in moralno podprtimi zahtevami.

Posledice slabe hmeljske kupčije čutijo tudi obronbi predeli, Celje in ostali kraji. Hmeljarji ne morejo kupiti potrebnih hmeljev, ki so prav letos še obično poskočile v ceni in so se nekateri zato odločili na delno sklenje posebno starejših nasadov. Trdovratnost je v nas in hmeljarska tradicija nam ne da, da bi nasade preveč omejili, vse v upanju na dobro prodajo po vojni. Toda tudi o tej dobri prodaji je nekateri resno dvomijo.

Najbrž bomo letos hmeljišča dosti manj gnojili in oskrbovali, ker bo morala biti naša skrb posvečena pridelkom za prehrano. Pretekla letina je bila pri nas kakor tudi drugod glede zivila prav slaba, donosi le tretjinski, Savinjčani smo pa bili že od nekdaj navezani na uvoz žita ali moke. Znana je bila hmeljarska navada: v Zalecu zlato rožo, nazaj pa moko, belo zlato! Zato smo letos v veliki meri odvisni od moke, ki nam jo dodeljujejo prehranjevalni uradi. Toda v Ljubljani imajo o nas menda še vedno ono v začetku dopisa omenjeno mnenje in skoro nobeden naš kraj ne dobi toliko moke, kolikor bi bilo potrebno — a la carte. Posejali smo nekaj več žita jeseni, toda še premalo. Sedaj pa ne moremo dobiti semen jarih žit, prav tako ne dovolj semenskega krompirja, zato bomo morali na preostalem prostoru posaditi predvsem koruzo.

Tudi vprašanje poljskih delavcev in mezd je zelo pereče. Radi vopklicev in naraščajoče industrije primanjkuje delavcev, kakor pač skoro z malimi izjemami povsod po Sloveniji, ker še doslej ni urejeno bolniško in starostno zavarovanje poljskih delavcev. Mezde so v Savinjski dolini razumljivo visoke, hmelj pa zahteva med vsemi našimi rastlinami največ delovnih dni. Sprašujemo se zato hmeljarji, kako bomo dobili in plačali de-

lavce. Pomagati si bo treba z domačimi silami, kolikor jih pač je. Ker iz svojih gozdov nimamo kaj več prodati, zremo hmeljarji s skrbjo v bodočnost, težko pričakujemo novo žetev, toda naše upanje v zlato rožo, naš hmelj, nas ne zapušča. Navadili smo se ljubiti ga in ceniti v dobrih časih, zato ga tudi v stiskah ne opustimo. Mogoče bo po tej vojni tudi v tej smeri potrebna kakšna gospodarsko-poljedelska preorientacija, kateri se bomo pa Savinjčani le s težkim srcem podvržli.

Tedenski žarkomet

(Nadaljevanje s 2. strani.)

prostitucije. Sploh ni razlike med nacijskim — ali pa stalističnim izrabljanjem in prostituiranjem besede **socializem** in med kapitalistično buržujskem izrabljanjem besede **demokracija**.

In ako se more po razumu zdrav človek navduševati za tako kombinacijo "demokracij", kako je mogoče pričakovati kaj boljšega od "statusa quo", od tega, kar je bilo in kar je prineslo fašizem v Nemčiji in drugod ter novo svetovno klanje? V resnici sta šli Anglija in Francija v vojno za ohranitev "statusa quo" v Evropi in za obrambo svojih imperijev. Tudi Amerika bo šla v vojno iz istega vzroka in z istim ciljem: za ohranitev starega in preživelega družabnega reda doma in sploh drugje po svetu. (Zdaj intervencionisti v vladnih krogih in izven njih že kriče, da je treba ustaviti Hitlerja v — zapadni Afriki z okupacijo Dakarja!)

Ironija vseh ironij pa je v tem, da priznavajo celo tisti, ki se najbolj ogrevajo za ohranitev starega družabnega reda, kapitalizma kot ga je poznala preteklost, da je to le pobožna želja, da kapitalizem po tej vojni ne bo več tak kot je bil prej, ne glede kdo "zmaga". In kadar izgube vero v kapitalizem in "status quo" celo njegovi največji zagovorniki in dobičkarji, tedaj je to dovolj jasen dokaz, da je stari svet dodelal in da smo v procesu velike svetovne revolucije, yes, desničarske revolucije, ki pa v tako zvanih demokratičnih deželah nima nobenega smotra razen negativnega.

Ampak tak "program" in taki cilji, ki predvsem streme za ohranitev starega političnega in gospodarskega reda, dasi obenem priznavajo njegovo preživelost, so podobni ladji brez krmla, katero premetavajo morski valovi sem in tja, in ne vodijo drugam kot kamor jih pehajo slepe sile razvoja. In te sile pehajo človeško družbo v neko novo formo kapitalistične tiranije, najbrže v formo totalitarne militaristične države, v kateri bo posameznik, predvsem pa delavstvo nič drugega kot suženj.

Alternativa tej novi avtoritar-ni državi je demokratična socialistična družba, ki pa ne more biti demokratična niti socialistična drugače kot da definitivno stremi za socialistično ali združeno preuredbo domačega in svetovnega gospodarstva ter odpravo militarizma. Militarizem in demokracija namreč ne gresta nikoli skupaj kot voda in ogenj. Prihodnji se pogovorimo, kako poraziti fašizem.

Najzanimivejše dneвно delavsko vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Anglo-ameriško sodelovanje

Moskovska "Pravda" je v začetku marca priobčila naslednji članek:

Zakonski načrt o posojanju ali dajanju v zakup ameriškega orožja Angliji, ki ga je odobrila poslanska zbornica, je sedaj predmet razprave v senatu. (Medtem je načrt že odobren v zbornici in v senatu ter ga je tudi že podpisal predsednik Roosevelt, s čimer ima silo zakona). Ta zakon daje amerškemu predsedniku neomejena pooblastila glede izkoriščanja ameriškega orožja za vojne potrebe Anglije.

Odločilni boj za velikobritansko otočje, ki ga je Hitler napovedal v svojem govoru 30. januarja in ki se pričakuje za nastopajočo pomlad, zadaja velike skrbi tudi Združenim državam. O priliki razprave tega zakona so mnogi poslanci in senatorji zatrjevali, da Amerika ne bo dopustila poraza Anglije. Vodilni ameriški politični krogi so si osvojiteli tezo, da je Anglija prva obrambna črta Amerike. Ti krogi so zlasti v skrbih, da bi angleško brodogradne ne prišlo v roke Nemcem, zlasti pa naglašajo ameriški tisk, da bi "novi red", ki ga napoveduje berlinski trojni pakt, pomenil popolno izključitev ameriškega kapitala z evropske celine, pa tudi z ostalih krajev vzhodne poloble. Bojazen pa vlada v Ameriki tudi glede usode zapadne zemeljske polovice. Amerika spoznava, da bi zmaga Nemčije, Italije in Japonske imela močan vpliv na države latinske Amerike in da bi bile Združene države s te strani močno ogrožene.

Kot tolmač nazorov vodilnih krogov je Roosevelt v svojem govoru 30. decembra 1940 razlagal, da "usoda Amerike zavisi od izida vojne med Nemčijo in Veliko Britanijo." V zvezi s tem je D. Thompson naglasila v "Herald Tribune", da Amerika ne more pristati na nikakršen mir, razen na takega, ki bi uvrstil vodilno vlogo anglosakškega plemena v svetovni politiki. Ta ulegla ameriška publicistika je med drugim napisala: "Edina možnost za Združene države, da se izognejo najstrašnejši katastrofi v zgodovini, je ta, da opuste prazne fantazije ter da spoznajo, da Amerika ne more dopustiti nemške zmage. To ne pomeni, da mi lahko zajamčimo Angliji zmago, marveč samo to, da smo mi le za tak mir, ki bi Angliji in Ameriki zagotovil na svetu silnejši položaj kakor ga imajo sile osi."

Neki drugi politični pisec, Walter Lipman trdi, da je mir med Nemčijo in Anglijo z ozirom na premoč Nemčije v zapadnem delu Evrope mogoče samo na račun Amerike. Lipman pravi: "Oni, ki pri nas žele pregovoriti Anglijo k sklenitvi miru z Nemčijo, ne razumejo, da se tak mir lahko sklene samo na stroške Združenih držav." Ameriška pomoč Angliji je danes neprimerno važnejša nego je bila v letih 1914 do 1918. Vendar mislijo nekateri vplivni ameriški in angleški politiki, da bi takojšnji vstop Amerike v vojno samo otežkočel ameriško pomoč v odločilnem boju Anglije. Rooseveltovo geslo, da mora Amerika postati baza Anglije, najbolje označuje sedanje anglo-ameriške odnose.

Aktivna ameriška pomoč Angliji se je začela v drugi polovici lanskega leta, t. j. po porazu Francije, ko je stala Anglija pred neposredno nevarnostjo nemškega vdora. Britanska vojska je bila prepeljana od Dunkerqua na angleški tla le z največjo težavo, pri čemer je izgubila vse svojo opremo. Velika Britanija takrat še ni imela dovolj kopne vojske, da bi bila lahko odobila nemški napad. Zaradi tega so Združene države poslale v Anglijo ogromne množine orožja iz svojih lastnih zalog. Kakor so poročali ameriški listi, je bilo tedaj poslano v Anglijo okoli milijona pušk, nad 80.000 strojnih pušk in nekoliko tisoč strojne, poleg pripadajoče municije in drugih potrebščin. Te političke orožja so v znatni meri podprle angleško obrambo, ki je lahko takoj organizirala nekoliko desetkov divizij kadrovske in imperijske vojske. V pogledu letalstva je bila ameriška pomoč talisto pomembna, saj je Ame-

rika odstopila Veliki Britaniji okoli 75 odstotkov celokupne svoje proizvodnje letal. Treba pa je vsekako reči, da ta proizvodnja ni bila velika. V drugi polovici l. 1940 je bilo odpredano v Anglijo 1500 do 2000 vojnih letal. "New York Times" je 26. decembra 1940 objavil naslednje številke o letalih, odpredanih v Anglijo: v januarju—206, v februarju—170, v marcu—191, v aprilu—233, v maju—295, v juniju—372, v juliju—338, v avgustu—383, v septembru—284 in v oktobru—334. V novembru in decembru je izvoz letal znatno presegal povprečno številko prejšnjih mesečnih dobav. Kar se tiče pomorake obojizitve, je pošiljka 50 rušilev v zameno za oporišča na angleških tleh povečala število angleških rušilev za kakih 25 odstotkov. Zaradi razširjenja podmorniške vojne je Anglija začela zahtevati od Amerike vedno več trgovskih ladij. Amerika je doslej poslala v Evropo preko milijona ton trgovskega brodograd za nadomestitev angleških izgub.

Ni treba pa posebej naglašati, da nudi Amerika poleg opazane pomoči Angliji tudi svo močno diplomatsko podporo. Delavnost ameriške diplomacije v Španiji, Franciji in na Balkanu dovolj jasno govori o tem. Najvažnejši pa je vsekakor ameriški diplomatični pritisk na Japonsko. Ko so pod konec lanskega leta Japanci izjavili, da mora biti nizozemska Indija vključena v "veliko vzhodnoazijsko sfero", je Washington odgovoril na to zahtevo z nedvoumnimi diplomatiskimi in vojaškimi ukrepi. Zato je Anglija samo zaradi pomoči Amerike lahko pustila nekatere svoje azijske posesti brez večjih čen, ne da bi s tem cepila sile, ki jih je potrebovala za obrambo Velike Britanije pred nemškimi vdorom.

Obseg dosedanje ameriške pomoči pa se smatra tako v Angliji, kakor v vodilnih ameriških političnih krogih kot nezadosten. Glede naglice in obsega pomoči ter glede razvoja vojne industrije se vodi v Ameriki ostra notranja borba. Zakon o nevtralnosti in Johnsonov zakon, ki prepoveduje financiranje angleških navedenih v vojaških ukrepih, sta bili hudi oviri za pomoč Angleški. Novi Rooseveltov zakon je uničil te zapreke. Po podatkih odbora narodne obrambe Združenih držav je ameriška industrija prevzela naročil za 10 milijard dolarjev. Sem spada naročilo 50.000 letal, 130.000 letalskih motorjev, preko 9000 tankov, 48.000 topov, 30.000 strojne, 380 vojnih in 200 trgovskih ladij. V ameriki raste število tovarov za vojne potrebe in Amerika bo v najkrajšem času prešla popolnoma na vojno industrijo. Že sedaj znašajo vojni izdatki Združenih držav kakih 20 do 25 odstotkov vsega narodnega dohodka.

Kakor že rečeno, zastopajo vodilni ameriški krogi načelo vsestranske pomoči Angliji. To dokazuje potovanje Willkieja v Anglijo in stališče, ki ga je zavzemal ta Rooseveltov tekmeč v teku volitev. V ameriški javnosti pa je tudi nekoliko nasprotnikov politike najobsežnejše pomoči Angliji. To so v glavnem tako imenovani izolacionisti raznih struj. Izraz takega razpoloženja se opaža v govorih Lindbergha, Kennedyja in drugih. Ti krogi sicer ne žele poraza Anglije in jim ni vseeno, kakšen bo izid vojne, zahtevajo pa samo, naj se Amerika omeji izključno le na posredovanje za zaključitev miru. Vendar se mora reči, da se izolacionisti zadnje čase umikajo pred silnim pritiskom svojih nasprotnikov.

Nemci porušili 2010 hiš v Belgradu

Berlin, 2. jun. — Balkanski poročevalec lista Berliner Boersen Zeitung javlja, da so nemške bombe iz zraka porušile 2010 hiš v Belgradu, glavnem mestu Jugoslavije, prve dni invazije v začetku aprila.

Kotlarji izvajali vojskanje plače

Kansas City, Kans. — V glavni stan mednarodne kotlarske unije ADF prihajajo poročila od krajevnih unijskih o splošnem zvišanju plače, ki jih določajo nove ali obnovljene pogodbe. Te so bile podpisane z več družbami v različnih krajih države.

V. J. Murphy, tajnik-blagajnik delavske federacije v New Jerseyju.

Vodja strojnikov zagovarja stavkarje

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Še prej omenjeno splošno pogodbo za zapadno obal ("West Coast Master Agreement"), da bo mednarodna unija takoj preklicala stavko.

Senator Mead iz New Yorka je rekel, da Bethlehem Steel "ne bo priznala vaše unije." Brown je odgovoril: "Yes, Bethlehem Steel se s svojimi podružnicami vred že nad 25 let z vsemi sredstvi bori proti unijam, in to kljub vladnim garancijam delavskih pravic do organizacije." Vprašal je senatorja, kakšne korake je podvela vlada, da prisili to mogočno družbo, da podpiše pogodbo, toda odgovor ni dobil.

"Tukaj se govori tudi o patriotizmu," je nadaljeval Brown. "Kakšen pa je patriotizem Bethlehem Steel korporacije? V vojni s Španijo (na Kubi) je bila zasledena, da je gradila vojne ladje iz preluknjene jekla, katerega je zamazala z mavecem. V prvi svetovni vojni, ko je delala velikanske profite, ni delavcem hotela plačevati po vladi določene plače, da je potem morala vlada poseči v svojo blaginjo in doplačati delavcem. Lato dela še danes in enostavno ignorira po vladi določene minimalne plače."

Brown je presenetil senatorja, ko jim je povedal, da je Bethlehem Steel premestila strojnike od dela na novih ladjah za Ameriško vlado na popravila sovjetskih ladij. "To se je zgodilo v San Franciscu, kjer se od nas zahteva, da preključimo stavko v interesu narodne obrambe."

Ampak na senatorje Brown očitno ni naredil posebnega vtisa in vsi njegovi argumenti so bili bob ob steno. Reakcionarni senator Tom Connolly iz Texasa je pestil Browna in druge voditelje unije strojnikov, ki so nastopili pred odsekom. Z njimi so postopali kot z zločinci, posebno

pa napram Harryju Hooku, poslovnemu agentu krajevnih unijskih št. 68 v San Franciscu, ki vodi stavko. Njega je najbolj pestil Connolly. "Vaša organizacija misli, da drži vlado za goltanec in izrablja to priliko, da usili zaprtje delavnice."

"To ni resnica", mu je odgovoril Hook. "Zaprta delavnica ni glavno vprašanje. Če Bethlehem Steel podpiše pogodbo z nami in prizna enake delovne pogoje kot smo jih izvajali v drugih delavnicah, se bomo takoj vrnili na delo."

Zelo čudno vlogo v tej stavki igrajo tudi voditelji ADF, predvsem pa John Frey, tajnik kovinarskega departmanta, ki se je prošil teden postavil na čelo akcije za zlomitve stavke. In kljub temu, da mu je vojni departament dal na razpolago tudi pomorščake in troke za transportiranje skebov, se akcija ni posrečila in se stavka še nadaljuje. Če bi vlada toliko pritiskala na antiunjsko Bethlehem Steel Corp. in jo prisilila, da podpiše pogodbo, kot pritiska na stavkarje, bi bila ta stavka lahko že davno končana.

Farmerji odobrili kontrolo žitnega trga

Washington, D. C., 2. jun. — Ameriški farmerji so zadnjo soboto pri splošnem glasovanju na podlagi agrarnega zakona odobrili kontrolo vlade nad trgovino s pšenico s 392.611 glasovi proti 95.394 ali z več kot dvema tretjinama večine kot določa zakon. Na podlagi tega sklepa bo v prihodnjem letu poljedelski departament določal koliko pšenice in kdaj smejo prodati.

Ze tri tedne ni padla nobena bomba na London

London, 2. jun. — Včeraj je preteklo tri tedne, odkar ni niti ena nacijska bomba padla na London. V tem času je bilo več napadov na druge angleške kraje. Sinoči je nekaj nemških letal obiskalo zapadno obrežje Anglije, ampak kakšne posebne škode ni bilo.

Rekrutiranje farmerjev ustavljeno

Washington, D. C. — Zvezna naborna komisija je instruirala vse naborne komisije v farmerjskih okrožjih, naj prenehajo z rekrutiranjem mladih farmerjev in farmerjskih delavcev v armado radi pomanjkanja poljedelskih delavcev.

Is zdravniške prakse

— Ali ste že imeli težje pri mere v svoji praksi, gospod doktor? — O pač, baš sem namenjen k takemu bolniku. — Že dve leti mi dolguje honorar.

Aho š niste . . . . .

Naročite si

MAJSKI GLAS

prvomajska publikacija Proletarcev
Bogata po vsebini in ilustracijah

CENA 25c IZTIS

(Kjer mogoče, naročite jih več za svoje
znance in prijatelje.)

Naročila sprejema

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue - Chicago, Illinois

POLOM

EMILE ZOLA

ROMAN IZ VOJNE L. 1870-71

Preložil VLADIMIR LEVSTIK

(Se nadaljuje.)

In tako se je našel Jean po teh tednih silnega vrvenja nenadoma ločenega od sveta in je videl samo še to krotko mlado ženo, ki s svojimi rahlimi koraki ni delala nobenega šuma. Videla jo je zopet takšno, kakršno jo je zagledal prvič tam doli v Sedan, enako prikazni, z malce prevelikimi usti, drobnimi črtami lica in lepimi lasmi zrele ovsene barve, ko je hodila okrog njega z obrazom polnim neskončne dobrote.

Prve dni je bila ranjenčeva mrzlica tako huda, da se Henrijeta skoraj ni ganila od njega. Vsako jutro je mimogrede vstopil doktor Dalichamp s pretvezo, da prihaja po njo in jo vzame s seboj v lazaret; pregledal je Jeana in ga obvezal. Krogla mu je bila zdrobila piščal in šla na drugi strani ven; čutil se je nad zlim obrazom rane in se je bal, da ga ne bi kak drobec, ki ga s sondo seveda ni mogel najti, primoral rezati kost. Govoril je z Jeanom o tem, toda ta se je ogorčil ob misli na skrajšanje noge, ki bi ga bilo storilo hromca; ne, ne, rajši je hotel umreti kakor ostati pohabljen. In doktor je pustil rano v opazovanju ter se zadovoljil s tem, da je položil v odprtino drenažno cevko iz kavčuka za odvajanje gnoja in obvezal rano s šarpijo, napojeno z olivnim oljem in fenolovo kislino. Opozoril ga je samo, da utegne trajati zdravljenje silno dolgo, če on ne poseže vmes. Toda že drugi teden je groznica pojenjala in ranjenčevostanje se je zboljšalo, seveda le s pogojem, da je ležal popolnoma nepremično.

Tesno občevanje med Jeanom in Henrijetom je bilo torej urejeno. Privadila sta se drug drugega; bilo jima je, kakor da nista nikdar živela drugače in kakor da jima je na vekomaj tako živeti. Vsako uro, ki je ni posvetila lazaretu, je prebila z njim; pazila je nanj, da je redno pil in jedel, pomagala mu je obračati se, in to s takšnim krepkim, trdnim prijemom, da se ga ne bi bil nadejal od njenih drobnih rok. Včasih sta kramljala med seboj, še čedeče pa nista govorila ničesar, posebno od kraja; toda nikoli ni bilo videti, da bi se dolgočasila. To jima je bilo rahlo, tiho življenje v globokem pokoju: on še vres razbit od boja, ona pa v žalni obleki, srce strvo od izgube, ki jo je bila doletela.

Od kraja mu je bilo nekoliko nerodno, kajti dobro je čutil, da stoji ona nad njim, ker je malodane imenitna gospa, dočim je on samo kmet in vojak, ki zna jedva brati in pisati. Nato je postal nekoliko sigurnejši, ko je videl, da ravnanj z njim brez ponosa, kakor s sebi enakim; to ga je osrečilo, da se je pokazal takšnega, kakršnega je bil, bistroglav po svoje valed svoje ga mirnega razuma. Sicer pa se je on sam včasih zavzel nad čuvstvom, ki mu je pravilo, da je postal finejši in lahkotnejši ter se navzel novih misli: ali je bilo to posledica strašnega življenja, ki ga je živel cela dva meseca? Finnejši je zdaj izhajal iz toliko telesnega in duševnega trpljenja. Kar pa ga je pridobilo do cela, je bilo spoznanje, da tudi ona ni mnogo učenjejša od njega. Vsa mlada še, je po smrti svoje matere postala Pepelka, mlada gospodinja, ki je morala skrbeti za troje ljudi, kakor je govorila, za deda, za očeta in za brata, tako da ji ni ostalo preveč časa za učenje. Brati, pisati, nekoliko pravopisa in nekoliko računanja — več ni potrebovala. In vzmirljiva ga je le še zato in se mu le zato kazala visoko nad ostalimi, ker je vedel, koliko vzvišene dobrote in koliko neobičajnega poguma se skriva za njeno zunanostjo ponižne ženske, ki nahaja svoje veselje med malimi skrbmi življenja.

Razumela sta se takoj kakor hitro sta izpregovorila o Mauricu. Če se je tako žrtvovala

zanj, se je za prijatelja, za brata Mauricevega, za vrlega, pomogljiivega moža, ki mu ona s svoje strani vrača svoj srečni dolg. Bila je polna hvaležnosti in ljubezni, ki je postajala tem večja, čim bolj je spoznavala njegovo preprostost, modrost, in zdravoumnost; in on, ki mu je stregla kakor otroku, je prevzemal dolg neskončne hvaležnosti ter bi ji bil najrajši poljubil roko za vsako čašico juhe, ki mu jo je prinesla. Ta vez ljubeče simpatije jih je od dne do dne trdneje združevala v tej globoki samoti, ker sta živela, mučena od istih skrbi. Kadar ji je povedal vse svoje spomine in vse podrobnosti o trudopolnem maršu od Reimsa do Sedana, o katerih ga je neutrudno izpraševala, se je vedno iznova vračalo isto vprašanje: Kaj neki zdaj počneja Maurice? Zakaj ne piše? Pariz mora biti potemtakem popolnoma obkoljen, ker ne prejemata od njega nobenega poročila? Dobil sta bila šele eno pismo, odposlano iz Rouena tri dni po njegovem odhodu; v par vrsticah je pripovedoval, po kakšnem velikem ovinku da je prišel v to mesto, da dospe odondot v Pariz. In zdaj že cel teden ničesar več, že cel teden popolno molčanje.

Zjutraj, kadar je doktor Dalichamp obvezal ranjenca, se je rad pomudil z njima par minut. Včasih je prišel celo zvečer in ostal potem šele dalje. Tako je bil on edina vez, ki jih je družila s svetom, s širnim svetom tam zunaj, ki so ga pretresale katastrofe. Le po njem so prihajale novice k njima; imel je goreče domoljubno srce, ki je ob vsakem porazu prekipevalo srda in žalosti. In tako je govoril samo še o preplavljaljočem maršu Prusov, ki so razlivali svoj val od Sedana polagoma čez vso Francijo kakor črno povodenj. Vsak dan je prinesel svojo žalost, in on je posedal v skrbah na enem izmed obeh stolov ob postelji ter pripovedoval z drhtečimi zamahi rok, kako postaja položaj čimdalje resnejši. Pogostoma je imel že polne belgijskih časopisov, ki jih je puščal tam. Tako je po tednih prodril odmev vsakega poraza v to izgubljeno izbo ter s skupno skrbjo še bolj zblíževal dvoje ubogih trpinčenih bitij, ki sta bili zaprti v njej.

Tako se je zgodilo, da je Henrijeta čitla Jeanu iz starih časopisov dogodke v Metz, velike, junaške boje, ki so si sledili trikrat z enodnevni presledkom. Ti boji so se morali vršiti že pred petimi tedni, toda on še ni vedel zanje, in ko je poslušal opise, se mu je krčilo srce, da nahaja tam doli iste bede in poraze, ki jih je doživel sam. V drhtečem molčanju so be, dočim je Henrijeta s svojim nekoliko pojocim glasom pridne učenke razločno izgovarjala stavek za stavkom, se je razvijala klavernost zgodovine. Po Froeschweilerju in po Spicheru, v trenutku, ko je razbiti 1. armadni kor zavlekel še 5. zbor v svoj beg, ko so se ostali zbori, razpostavljeni od Metza do Bitscha, obotavljali, umikali se v osuplosti nad tem porazom ter se naposled zbrali pred utrjenim taboriščem na desnem bregu Mosela. Toda koliko dragocena časa se je s tem izgubilo, namesto da bi spešili proti Parizu — umikanje, ki je imelo kasneje postati tako težavno!

Cesar je moral prepustiti poveljstvo maršalu Bazaine-u, od katerega so se nadejali zmage. Nato, dne 14., je napočil Borny: armada napadena v tistem hipu, ko se je naposled odločila stopiti na levi breg, pred seboj dve nemški armadi, Steinmetzovo, ki je stala nepremično in pretila utrjenemu taborišču, in armado princa Friderika Karla, ki je bil višje gori prekoračil reko in se je bližal zdaj po levem bregu, da odreže Bazaine-a od ostale Francije.

(Dalje prihodnjik)

Del burške ceste, po kateri dobiva kitajska armada orožje in bojni material.

je komaj pravočasno pobral, da ga ni povzila kara.

Sedaj je prišla vrsta na gospodarje psov. Pričela sta vihati rokave, ker je pa bil eden veliko močnejši od drugega, se ta ni strinjal, da bi se figala na ploščniku, temveč je kar pustil psa in izginil v stanovanje. V stanovanju so pa zaženketale šipe in takoj nato je priletela sekirica, ki je komaj za pol čevlja zgrešila, da se mu ni zasadila v hrbet.

To je dalo povod alarmu. Prvo je priletelo iz hiše nekaj otrok, ustavila se je prva kara, potem pa so se prilagale kakor domine. V par minutah je bila vsa cesta zagazena s par sto avtomobili in pouličnimi. In stanovanja poleg mene se je pa — "bože mili!" — vsipalo kakor iz ulnjaka. Vsake vrste: mlade in lepe, stare, suhe in debele. Da bi vas vrag, sem si mislil sam, pri sebi, kje se je vse to vzelo in kaj delajo drugikrat, da jih ni ven na izpregled.

Pozabil sem na psa in pretep. Dve kari policije se je izločilo in pričeli so popisovati. Opazoval sem poleg naše sosednje hiše še druge, ki so bruhale ljudi na cesto kakor je najprvo naša.

Nič čudnega se mi ni zdelo več, ako šteje Chicago preko tri milijone ljudi; čudno je le, da jih ni še več, ako se jih v par minutah, kakor v tem slučaju, nabere tako ogromna množica.

Hej, koliko je pa ubitih? — so me pričeli izpraševati. Kam ga je pa zadel s sekiro? Moj Bog, da se kaj takega pripeti ravno na našem vogalu, je tarnala stara ženica. Kar s sekiro ga je!

Pravijo, da sta se radi žensk, je hitro posegla vmes druga. Že dolgo sta imela piko drug na drugega. Na psa, glavna povzročiteljca so pa čisto pozabili, dočim je povest, kako ga je s sekiro, naraščala kakor množica.

Po dobrih desetih minutah sta bila "že oba mrtva", njiju ženi sta pa omedleli...

Sele, ko je policija pričela razganjati in pojasnjevati, da ni nič hudega, se je pričel počasi odpirati promet in množica razhajati. Ostali del večera se je storila nadaljevala v trgovini. Tudi tu sta bila še vedno oba "mrtva", a če že ne mrtva, pa vsaj strašno razmrcvarjena. V resnici sta pa bila opraskana samo psa. Gospodarja sta bila drugi dan klicana na zaslišanje, meni je pa bila s tem incidentom dana prilika videti svoje sosedo.

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, čelitem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČI V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. — Cene zmerno, unijsko delo prve vrste

Pilite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. LAWDALE AVENUE CHICAGO, ILLINOIS
TEL. ROCKWELL 4904

karešto in z ostalo državo. Železniški brod med Gjurgjevom in Ruščukom je bil izročen prometu šele nedavno.

Bolgarski breg je povsod povprečno za 130 m višji od rumunskega in ta okoliščina je bila vedno važna pri izbiri prehodov in brodov. Kjer je prehod preko veletoka lažji in udobnejši, sta na obeh straneh zrastle mesti in take dvojice se vlečejo vzdolž vse reke. Vidin—Kala-fat, Orjehovo—Corabla, Nikopolj—Turnu Magurele, Svištov—Zimnica, Ruščuk—Gjurgjevo so najvažnejše izmed teh dvojic, do katerih mestoma vodijo z obeh strani železniške proge ali prometno pomembne ceste. Prvenstvo med vsemi imata gotovo Gjurgjevo, ki ima zvezo z rumunsko prestolnico, in Ruščuk, od koder drži železnica proti Crnemu morju ter proti glavnim program Bolgarije.

Vendar pa donavski veletok že iz pradavnin ni bil nobenemu narodu tako silna ovira, da ga ne bi prekoračil v svojem osvaja-lskem zagonu. Grki in Perzijci so od juga prodirali preko Donave samo kot kazenske odprave proti razbojniškim stepnim narodom, medtem ko so iz listih step neprestano vrela ljudska plemena na Balkanski polotok. V pravcu, ki ga je imel današnji nemški prehod, so Donavo prekoračili najprej Gotje, za njimi Slovani, Avari, povolški Bolgari, Madjari, Pečenegi in Kumani, v obratnem pravcu pa Turki; ko so si osvojili Balkan. V desetih vojnah, ki so jih Rusi vodili proti Turkom za osvobodjenje balkanskih narodov, so tudi njihove vojske ponovno prekoračile Donavo na njenem dolnjem teku, še čedeče pa so prodirale skozi Dobrudžo, pri čemer so morale prejemati pretežne neštete rokave donavskega ustja. Z zaščito svojega gospostva so Turki na obeh bregovih zgradili celo vrsto silnih trdnjav, katerih o-svojitev tvori najslavnejše liste ruske vojne zgodovine. Izmajl, Braila, Galac, Isakča, Silistra, Tutrahan so imena, kjer je v potokih tekla ruska kri in pome-nijo obenem posamezne faze, v katerih je postopoma omagala o-smanska sila pod udarci ruskega meča. Zdi se, da Rusom, ki so v svoji domovini vajeni še širših rek, Donava nikoli ni bila resna zapreka. Imeli so v tem pogledu toliko izkušenj in si pridobili toliko izpranosti pri pre-hodu preko širokih rek tudi pod hudim sovražnim ognjem, da o tem pohvalno in s priznanjem pišejo vojaški zgodovinarji vseh narodov.

Ako ne štejemo prehodov preko Donave, ki so jih izvršili razni vojskovodje in narodi v starem in srednjem veku, je bilo takih prehodov v zadnjih 150 letih kar 45, od katerih največji del odpada na rusko vojsko; njeni prehodi so tudi v taktičnem pogledu najznamenitejši. Zani-

Naročite Mladinski boljši mesečnik za mladino!

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k enemu členu. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri zasnovanju tednika, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vredno, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je v vsaki družini gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnili:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj tednik, žode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako član naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu, v obnem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnine.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00	Za Ciceru in Chicago \$6.00
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in..... 4.80
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 3.60
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 2.40
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 1.20
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... nič

Za Evropo je..... \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja Money Order v plam in si naročite Prosveto, list, ki je v vsaki družini.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime..... Čl. družine.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripisite k moji naročnini od.....

članov moje družine:..... Čl. družine.....

2)..... Čl. družine.....

3)..... Čl. družine.....

4)..... Čl. družine.....

5)..... Čl. družine.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Opazke iz današnjih dni

A. Zaitz

SOSEDI

V starem kraju nam je bil najbližji sosed pet minut, najdaljši pa 20 minut hoda. Dvajset minut oddaljeni sosed v velemestu kot je Chicago je nekaj nemogočega, ker ti je, posebno ako živiš v apartmentnih hišah, sosed prav poleg tvojih vrat ter ni o kakki daljavi niti govora.

Kljub bližnosti pa sosedje niso sosedje, kakor smo to besedo razumeli v starem kraju, kjer smo dostikrat poznali ljudi vsaj po nekaj ur hoda, dočim jih tukaj ne poznamo niti iz ene same hiše. Navadno so si popolnoma tuji med seboj. Tu in tam opaziš prisileca na velikem hodniku, ki pozvoni, vrata se odprejo in on izigne v svojo celico. V markateri apartmentni hiši živi za celo vas v starem kraju ljudi; vsi so pod eno streho in zelo malo jih je, ki bi poznali drug drugega.

Glede sosedstva in prijateljstva so v tem oziru veliko boljše naselbine zunaj po deželi, kjer naši ljudje poznajo ne samo svojih rojakov, temveč tudi ostale prebivalce, in kjer so sosedje res sosedje, kakršne smo poznali v starem kraju. Tudi za-

klonem sem nekega večera pred trgovino in opazoval vrvenje prometa, ki na tej cesti ni majhen. Par korakov od mene se je nekdo razgovarjal z drugim. Šel je ven na sprehod s psom, pa je srečal poznanega in se tako zapletla v pogovor. Kuže bi seveda rad dalje, pa ga je ovirala vrvice in ker gospodar le ni hotel oditi, se je jezno ovijal okrog nog gospodarja. V takem času tudi na pločniku ni dosti manj prometa kot ga je na cesti, tako se je našel še nekdo drugi, ki je peljal svojega kužeta na sprehod in je pri tem moglo priti do srečanja.

Le kako bi mogel pes mimo psa, ne da bi se malo "pošnofala", ker pa je bil prvi že čisto na kratko ovit okrog gospodarjevih nog, ga je to še bolj jezilo, zato je na "pošnof" drugega zarenčal in pokazal zobe. Drugi pa, ki je bil na precej dolgem striku in je imel več prostosti, pa tudi ni bil zadovoljen, da bi mu ščene kazalo zobe, je kavnil ščeneta po zadnji plati. Zavrčilo je, oni drugi pa, ki je opazil psa, kaj dela, je dvignil vrvice v zrak s psom vred. Pes pa je onega drugega tako dobro držal, da ni mogel popustiti in tako sta zabingljala kar oba v zraku. Nekaj časa je krožil tako po zraku z obema in ko mu je bilo dovolj, je prvi popustil, oni drugi je pa zletel daleč tja, na cesto, kjer se

klepali se nismo, kakršni je običaj v mestu, da so vsi vedno za zapahom, zato se človeku, ki pride iz malega mesta, nekaj časa vsa ta tujost in zaklepanje zdi zelo čudno. Ščasoma se je seveda privadil, a tiste domačnosti in zaupljivosti, kakršno smo poznali po malih naselbinah, kjer so bila vrata vedno na stečaj odprta in kjer si na isto potkal le radi lepšega in se ti je sosed ali prijatelj nasmešnil rekoč: le kar noter, saj smo vsi domači! Tega ni in občutno pogrešaš.

Na sedanjem mestu bom v kratkem eno leto. Moje stanovanje in trgovina je kakor zagodka med drugimi hišami. Ndaleč od mene je cel kup stanovanjskih hiš, v katerih živi več prebivalcev kakor jih je imela naša vsa moravska fara, katero so imeli eno za največjih na Gorenskem. Niti na misel mi ne pride, da bi kdaj poznal vse te ljudi, kljub temu pa je človeku časih kar sitno, posebno še, če si v obrti in ne veš za sosedova bližnja vrata, ako te kdo vpraša. Tako sem si časih pozelel, da bi poznal saj najbližnje, a kako jih zdregati iz nebrojnih "panjev", kako jih dobiti ven iz zapahov, je pa bilo seveda drugo vprašanje. Niti oddaleč nisem slutil, da mi bo k temu pripomogel pes s tumpastim gobcem, "bull dog", kakor mu pravijo Amerikanci.